

«به نام خداوند جان و خرد»

مسئولیت حمایت در حقوق بین الملل

سید مصطفی کازرونی
کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

با دیباچه

دکتر عباس تدینی

هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز

انتشارات نگاه بینه

سرشناسه: کازرونی، سید مصطفی، ۱۳۶۷
 عنوان و نام پدیدآور: مسئولیت حمایت در حقوق بین الملل / نویسنده سید مصطفی کازرونی؛ با دیباچه
 دکتر عباس تدینی
 مشخصات نشر: تهران: نگاه بینه، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری: ۲۹۶ ص.
 شابک: ۱۷۰۰۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۴-۸۶-۲
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: مسئولیت حمایت (حقوق بین الملل)
 شناسه افزوده: تدینی، سید عباس. ۱۳۳۰- مقدمه نویسنده
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۲م۵ / ۶۳۶۹ / JZ
 رده بندی دیویی: ۳۴۱/۵۸۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۳۱۷۵۴

مؤسسه فرهنگی، انتشاراتی نگاه بینه

خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - پلاک ۲۵۵ - واحد ۴ - تلفن: ۶۶۴۹۲۹۳۳ - ۶۶۴۱۴۲۵۵

«مسئولیت حمایت در حقوق بین الملل»

مؤلف: سید مصطفی کازرونی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: پژواک

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۴-۸۶-۲

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۹	..... دیپاچه دکتر عباس تدینی
۱۰	..... چکیده
۱۲	..... مقدمه کلی

فصل اول: کلیات

۱۹	..... مقدمه
۲۲	..... مبحث اول: تعریف، تاریخچه و مراحل اجرای مسئولیت حمایت
۲۳	..... گفتار اول: تعریف مسئولیت حمایت
۲۴	..... گفتار دوم: تاریخچه مسئولیت حمایت
۲۸	..... گفتار سوم: مراحل اجرای مسئولیت حمایت
۳۲	..... مبحث دوم: عناصر تشکیل دهنده مسئولیت حمایت
۳۲	..... گفتار اول: مسئولیت بین‌المللی
۳۸	..... گفتار دوم: مداخله بین‌المللی در مسئولیت حمایت
۴۴	..... گفتار سوم: حاکمیت دولت‌ها در مسئولیت حمایت
۴۸	..... گفتار چهارم: تعهدات ارگ‌آمنس (نفع در مقابل همگان) در مسئولیت حمایت
۵۲	..... مبحث سوم: ارزیابی تطبیقی میان مسئولیت حمایت با سایر مفاهیم مشابه
۵۲	..... گفتار اول: مسئولیت حمایت و امنیت بشری
۵۸	..... گفتار دوم: اصل حمایت از غیرنظامیان و مسئولیت حمایت
۶۰	..... گفتار سوم: مسئولیت حمایت و نظریه مداخلات بشردوستانه
۷۰	..... گفتار چهارم: مسئولیت حمایت و اصل منع حمایت از تروریسم
۷۰	..... بند اول: مفهوم تروریسم بین‌المللی
۷۴	..... بند دوم: جایگاه مبارزه علیه عملکرد بین‌المللی تروریسم در حقوق بین‌الملل
۷۵	..... بند سوم: مسئولیت حمایت و منع حمایت از تروریسم
۷۷	..... نتیجه‌گیری

فصل دوم: سازمان ملل متحد و مسئولیت حمایت

۸۱	..... مقدمه فصل دوم
۸۶	..... مبحث اول: الزامات موجود در استناد به مسئولیت حمایت در سازمان ملل متحد
۸۶	..... گفتار اول: احترام به حق ملت‌ها در تعیین سرنوشت خود

گفتار دوم: ناتوانی دولت‌ها به عنوان مبنای مداخله سازمان ملل متحد در مسئولیت حمایت.....	۸۹
گفتار سوم: عدم خواست و اراده دولت‌ها به عنوان مبنای مداخله سازمان ملل متحد در مسئولیت حمایت.....	۹۲
گفتار چهارم: همکاری سازمان ملل متحد با سایر دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی در اجرای مسئولیت حمایت.....	۹۴
مبحث دوم: دبیرکل سازمان ملل متحد و مسئولیت حمایت.....	۹۹
گفتار اول: نقش دبیرکل سازمان ملل متحد در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی.....	۹۹
گفتار دوم: اسناد بین‌المللی در زمینه مسئولیت حمایت با توجه به نقش دبیرکل سازمان ملل متحد.....	۱۰۱
بند اول: گزارش کمیسیون بین‌المللی مداخله و حاکمیت.....	۱۰۱
بند دوم: گزارش هیئت عالی رتبه دبیرکل سازمان ملل متحد.....	۱۰۴
بند سوم: گزارش دبیر کل ملل متحد به مجمع عمومی در سال ۲۰۰۵.....	۱۰۶
بند چهارم: گزارش مشاور ویژه بان کی مون در امور مربوط به مسئولیت حمایت.....	۱۰۸
بند پنجم: گزارش دبیرکل سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۹ میلادی.....	۱۰۹
گفتار سوم: نقش دبیرکل سازمان ملل متحد در گسترش مسئولیت حمایت.....	۱۰۹
مبحث سوم: مجمع عمومی سازمان ملل متحد و مسئولیت حمایت.....	۱۱۲
گفتار اول: اسناد مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مورد مسئولیت حمایت.....	۱۱۲
بند اول: اعلامیه هزاره مجمع عمومی در سال ۲۰۰۰ میلادی.....	۱۱۲
بند دوم: سند نهایی اجلاس سران مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۵ میلادی.....	۱۱۴
گفتار دوم: نقش مجمع عمومی سازمان ملل متحد در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی با تکیه بر اجرای مسئولیت حمایت.....	۱۱۶
گفتار سوم: مجمع عمومی سازمان ملل متحد و اقدامات پیشگیرانه با تکیه بر اجرای مسئولیت حمایت.....	۱۲۱
مبحث چهارم: شورای امنیت سازمان ملل متحد و مسئولیت حمایت.....	۱۲۶
گفتار اول: صلاحیت شورای امنیت و ارتباط آن با مسئولیت حمایت.....	۱۲۶
بند اول: صلاحیت شورای امنیت در منشور ملل متحد با تکیه بر قطعنامه‌های شورای امنیت.....	۱۲۶
بند دوم: ارزیابی قطعنامه‌های مرتبط با مسئولیت حمایت در شورای امنیت.....	۱۳۱
بند سوم: صلاحیت شورای امنیت در تصمیم‌گیری بر مبنای مسئولیت حمایت.....	۱۳۴

گفتار دوم: اعمال تحریم‌های اقتصادی بر مبنای مسئولیت حمایت توسط شورای امنیت.....	۱۳۶
بند اول: طرح موضوع.....	۱۳۸
بند دوم: ارتباط مسئولیت حمایت و تحریم بین‌المللی.....	۱۳۹
گفتار سوم: مداخلات نظامی بر مبنای مسئولیت حمایت و شورای امنیت سازمان ملل متحد.....	۱۴۹
نتیجه‌گیری.....	۱۵۶

فصل سوم: دیوان کیفری بین‌المللی و مسئولیت حمایت

مقدمه.....	۱۶۱
مبحث اول: کلیات.....	۱۶۶
گفتار اول: تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی.....	۱۶۶
گفتار دوم: بررسی روند تأثیرگذاری دیوان کیفری بین‌الملل بر شکل‌گیری مسئولیت حمایت.....	۱۷۳
گفتار سوم: بررسی موارد اختلافی میان دیوان کیفری بین‌المللی و مسئولیت حمایت.....	۱۸۱
مبحث دوم: ارزیابی صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جنایات بین‌المللی با توجه به مسئولیت حمایت.....	۱۸۲
گفتار اول: صلاحیت مکانی دیوان کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جنایات بین‌المللی با توجه به مسئولیت حمایت.....	۱۸۲
گفتار دوم: صلاحیت زمانی دیوان کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جنایات بین‌المللی با توجه به مسئولیت حمایت.....	۱۸۴
گفتار سوم: صلاحیت موضوعی دیوان کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جنایات بین‌المللی با توجه به مسئولیت حمایت.....	۱۸۶
بند اول: مفهوم جنایات جنگی در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی و ارتباط آن با مسئولیت حمایت.....	۱۸۷
بند دوم: مفهوم جنایات علیه بشریت در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی و ارتباط آن با مسئولیت حمایت.....	۱۹۰
بند سوم: مفهوم نسل‌کشی در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی با توجه به مسئولیت حمایت.....	۱۹۴
مبحث سوم: موانع پیش‌رو در استناد به مسئولیت حمایت توسط دیوان کیفری بین‌المللی.....	۱۹۹
گفتار اول: مصونیت مقامات رسمی در برابر ارجاع وضعیت به دیوان بین‌المللی کیفری.....	۱۹۹
گفتار دوم: دیوان بین‌المللی کیفری و صلاحیت شورای امنیت سازمان ملل متحد به عنوان مانع در روند رسیدگی بر مبنای مسئولیت حمایت.....	۲۰۷
۱- ارجاع وضعیت به دادستان دیوان کیفری بین‌المللی.....	۲۰۸

۲۱۰	۲- تعلیق تحقیق یا تعقیب
	۳- عدم قدرت کافی برای اجرای تصمیمات دیوان بین‌المللی کیفری بر مبنای مسئولیت
۲۱۰	حمایت
	گفتار سوم: استناد به مسئولیت حمایت توسط نهادهای قضایی ملی و اصل تکمیلی بودن
۲۱۲	صلاحیت دیوان
	گفتار چهارم: اعمال ماده ۹۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری و استرداد متهم به جنایات
۲۱۶	بین‌المللی مشمول مسئولیت حمایت به یک دولت غیرعضو
	گفتار پنجم: عدم رعایت نسبی اصل قانونی بودن جرم و مجازات در تعیین مجازات در
	اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری: احتمال نقض حقوق متهم و ایجاد بی عدالتی در ارجاع
۲۱۷	وضعیت بر مبنای مسئولیت حمایت
۲۱۸	نتیجه‌گیری

فصل چهارم: رویکرد عملی کاربرد مسئولیت حمایت

۲۲۳	مقدمه
۲۲۴	مبحث اول: بحران غزه و اجرای مسئولیت حمایت
۲۲۴	گفتار اول: کلیات
۲۲۵	گفتار دوم: جنگ ۲۲ روزه و گزارش گلدستون
۲۳۱	گفتار سوم: بحران غزه و لزوم به کارگیری مسئولیت حمایت
۲۳۷	مبحث دوم: بحران دارفور سودان و اجرای مسئولیت حمایت
۲۳۷	گفتار اول: بررسی تاریخی بحران دارفور
	گفتار دوم: مسئولیت پیشگیری دولت سودان در مقابل حمایت از سکنه خود با توجه به
۲۴۱	مسئولیت حمایت
۲۴۵	گفتار سوم: واکنش جامعه بین‌المللی به بحران دارفور سودان بر مبنای مسئولیت حمایت
۲۴۶	بند اول: مداخله سازمان ملل متحد در بحران دارفور بر مبنای مسئولیت حمایت
	بند دوم: رسیدگی دیوان کیفری بین‌المللی به جنایات بین‌المللی صورت گرفته در بحران
۲۴۹	دارفور بر مبنای مسئولیت حمایت
	گفتار چهارم: مسئولیت بازسازی جامعه بین‌المللی در بحران دارفور سودان بر مبنای مسئولیت
۲۵۳	حمایت
۲۵۳	مبحث سوم: بحران لیبی و کاربرد مسئولیت حمایت
۲۵۳	گفتار اول: بررسی تاریخی بحران لیبی
۲۵۵	گفتار دوم: مسئولیت پیشگیری دولت لیبی برای حفظ سکنه خود بر مبنای مسئولیت حمایت

- گفتار سوم: مسئولیت واکنش جامعه بین‌المللی در بحران لیبی بر مبنای مسئولیت حمایت..... ۲۵۸
- بند اول: مداخله سازمان ملل متحد در بحران لیبی بر مبنای مسئولیت حمایت..... ۲۵۸
- بند دوم: رسیدگی دیوان کیفری بین‌المللی به جنایات بین‌المللی صورت گرفته در لیبی بر مبنای مسئولیت حمایت..... ۲۶۴
- گفتار چهارم: مسئولیت بازسازی جامعه بین‌المللی در بحران لیبی بر مبنای مسئولیت حمایت..... ۲۷۱
- نتیجه‌گیری..... ۲۷۳
- نتیجه‌گیری کلی..... ۲۷۶
- منابع و مآخذ..... ۲۸۲

دیباچه دکتر عباس تدینی

کتاب مسئولیت حمایت در حقوق بین‌الملل، حاصل پژوهش‌های مستمر و در نوع خود منحصر به فرد در باب یکی از موضوعات مبتلا به جامعه بین‌المللی نوین یعنی نحوه سازگاری میان حاکمیت دولت‌ها و مداخله جامعه بین‌المللی است و نوآوری‌های آن، مطالب ارزشمندی هم چون حمایت از غیرمتحاربین در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و تقدیر از ایثار شهدای عزیز و جانبازان معزز در دفاع مقدس را در خود نهفته دارد. تقبیح کننده تجاوزات نظامی و عدم رعایت اصل حقوق بشردوستانه در مخاصمات است بالطبع جنایت آفرینی سلطه‌جویان و عاملین آنان در تجاوزات نظامی. عملیات تروریستی که مبتلا به ملت‌های مسلمان و مظلوم عصر حاضر است.

حدود مداخله سازمان ملل متحد و نهادهای ذی‌ربط که حاکی از ناکارآمدی آنان در ممانعت از تخطی از اصول و قواعد حداقلی حاکم در این زمینه در رویکردهای عملی است؛ موضع‌گیری ارکان سازمان ملل متحد، حدود اقتدار آنان در زمینه بحران‌ها و قطعنامه‌های صادره این ارکان، دیوان کیفری بین‌المللی و نحوه عملکرد آنان نسبت به مسئولیت ناقضین و جنایت‌کاران جنگی که باعث تسلسل کشتی و جنایت علیه بشریت شده‌اند هم مقوله ارزشمندی است. عدم رعایت بی‌طرفی برخی از دولت‌ها در مخاصمات و به خصوص حمایت از تروریست‌ها در جنایت آفرینی در کشورها و این که برانگیزنده مسئولیت کدام سازمان و یا نهادی است همه و همه از مقوله‌های علمی - حقوقی پژوهش شده‌ای در عرصه حقوق بین‌الملل است که برای نهادهای علمی - پژوهشی بسیار ارزشمند است.

دکتر عباس تدینی

عضو هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز